

GÖRÜŞ

SÖNMEZ TARGAN

Behice Boran ve Bilme Hakkı...

Türkiye işçi sınıfının politik önderlerinden **Behice Boran**'ı 10 Ekim 1987'de yitirdik. Şöyle bir çevreme bakıyorum, aradan 13 yıl geçmesine karşın Boran adı, geçmişte Türkiye İşçi Partisi (TİP) saflarında savaşım vermiş çoğu "sade" insanımızın belleklerinde taptaze. Burada "sade" sözcüğünü, gerek 60'lı yılların birinci TİP'inde, gerekse 70'li yılların ikinci TİP'inde sıra neferliği yapmış parti üyeleri için kullanmak gereğini duydum. Çünkü her iki TİP'te de, bu partinin yönetim organlarında görev ve sorumluluk almış nice kurmay kadronun artık genel başkanlarının adını öyle içten gelen bir duyarlılıkla andıklarını sanmıyorum da ondan...

Sosyalist savaşımı, "dikensiz gül bahçesi değildir" diye yorumlayan ve bunu uzun bir yürüyüşe benzeten Behice Boran'ın kendi yaşamı da uzun bir yürüyüşü.. Acılarla, ayrılıklarla, sürgünlerle, hapisliklerle geçen bu uzun ve çileli yürüyüşü 10 Ekim 1987'de Brüksel'de noktaladığı zaman bile önemli bir tarihsel buluşmanın altına imza atmıştı.

12 Eylül askersel devirmesinden sonra yurtdışına çıkması çeşitli söylentilere neden olmuştu. Ama o, üstünden hiç bırakmadığı Türkiye İşçi Partisi'nin genel başkanı olarak yurtdışında da politik etkinliklerini aralıksız sürdürmüştü.

★★★

Evinde çok iyi bir ev kadını olduğunu **Sıdıka Su**'dan duymuştum. Bilim insanı olarak yetkinliğini ve ekip çalışması için iyi bir arkadaş olduğuna da, **Sadun Aren** bir sohbetimizde değinmişti. TİP Urfa milletvekili olarak TBMM'de bütçe görüşmelerinde yaptığı konuşmalarını bir dosya olarak bana veren **Suphi Karaman** da (*), çok zeki ve usta bir konuşmacı olduğunu söylemişti. Ama, herkesin bildiğinin tamamen tersi olan birleştirici yanının daha ağır bastığını ise yurtdışındaki çalışmalarından çıkartıyorduk.

Yurtdışında sürgünde geçirdiği ömrünün son yıllarını, çok başlı Türk bilimsel sosyalist devinmesinin birleştirilmesine hasrettiği söylenir. Söylenir diyoruz, çünkü bugün bile Türk solunun tarihi ve nice tarihsel olgu tam ve gerçek boyutlarıyla gün ışığına çıkabilmiş değildir. Ama bilinen o ki, Behice Boran, yurtdışında gerçekleştirilen TİP ile TKP'nin (Türkiye Komünist Partisi) birleşmesiyle oluşan Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin (TBKP) tarihsel buluşmasına (ikinci paragrafta değindiğimiz buluşma) imza atan taraflardan hem biri, hem de bu partinin ilk kurucu genel başkanlığını da yapan kişidir.

★★★

Yurtdışında gerçekleştirilen bu birleşmenin ayrıntılarına girecek değiliz. Ayrıca fazla ayrıntı bildiğimiz de söylenemez. Nedense bizler gibiler, ayrıntıları bilmekten çok sonuçları öğrenmeye sürüklenmişizdir hep... Örneğin bu konuda bile ayrıntılar çok daha geniş ve duyarlı bir kesim tarafından bilinseydi, acaba, birleşmenin gerçekleşmesinde büyük çaba ve titizlik gösteren Behice Boran'ın ölümünden kısa bir süre sonra (birleşmenin gerçekleşmesinden sanırım üç gün sonra Behice Boran yaşama veda etmişti,) TBKP'nin, yine bu birliği sağlayan tarafların kurmaylarının gözü önünde kapatılması gibi bir oldubitti yaşanır mıydı?...

Gelişen ve ilerleyen uygarlığın bir bütün olarak insan yaşamına kattığı sayısız nesnel olanakların yanı sıra son derece önemli etik, ekinsel, felsefesal, siyasal ve hukuksal değerler de var. Artık kulağa hoş gelen bir kavram olmaktan çıkıp günlük yaşamımızın gündemine oturan nice temel insan hakkını bu bağlamda sıralayabiliriz. Ama bana öyle geliyor ki, özellikle bizim sol kamuoyu için gerekli olacak, bu hakların içine bir madde daha eklememizin zamanı geldi de geçiyor bile. O da "kendi geçmişimizi bilme hakkı.."

★★★

Yaşamının sonlarına doğru **Aziz Nesin**'le sık sık birlikte oluyorduk. Çatalca'daki Nesin Vakfı'nda birlikte olduğumuz bir söyleşide, "Aziz Bey, Türk solunun geçmişine ilişkin derin, köklü ve güvenilir bir tarihsel yapıta sahip olduğumuza ben tanık olmadım. Bu tarihi yaşayanların çoğu da önemli bir yazılı ürün bırakmadan bir bir toprak olup gidiyorlar. İlginçtir, ben ortaöğrenim yıllarımda Türk soluna ilişkin birçok bilgiyi **Fethi Tevetoğlu, Aclan Sayılan, İlhan Egemen Darendelioğlu** gibi sağ yazarların kitaplarından edindim. Neden sizler yazmıyorsunuz?" diye sorduğumda aldığım yanıt beni şaşırtmıştı: "O kaynaklardan ulaştığın bilgilerin önemli bir bölümü doğrudur, çünkü polis arşivlerinden derlenmiştir."

Türk solu ne zamana değin kendi geçmişini polis arşivlerinden öğrenecek, biçiminde bir soru sormak gelmişti içimden. Ama soramamıştım. Bugün o soruyu bir başka biçimde sormayı denemek istiyorum: Sol kamuoyunun, kendi geçmişini, en azından polisin bildiği denli bile olsa bilmeye hakkı yok mu?..

Yaşamını işçi sınıfının politik savaşımına adanmış, son nefesine değin bu uğurda bayrağı elden düşürmemiş Behice Boran'ı ölümünün 13. yılında anmaktan öte tanımaya o denli gereksinimiz var ki, bunu yapmayı bile beceremiyoruz. Ama becerebilmek için önce bilmek, bilme hakkını eksiksiz kullanmak gerekir.

★★★

Bilme hakkının kullanılmadığına ilişkin bir anımı okurlarla paylaşarak yazımı şimdilik noktalamak istiyorum. 12 Eylül toplumsal depreminin artçılarının sürdürdüğü bir Ankara akşamı, konuları birbirine benzeyen birkaç arkadaş, Mülkiyeliler Birliği'nin bahçesinde oturuyorduk. Daha sonra aramıza araştırmacı yazar **Yalçın Küçük** de katıldı. Daha çok siyasal ağırlıklı söyleşimizin bir yerinde Yalçın Küçük bana dönerek, "Behice Boran hiç TKP'li olmuş mu, biliyor musun?" diye sordu. Ben de, "Yazar olan sensin, araştırmacı olan sensin. Üstüne üstlük TİP'in genel merkezine yıllarca en yakın sen durdun. Bunu sen bilmiyorsan biz nereden bilelim" demekle yetindim.

Gerçekten de, bilmesi gerekenlerin bile çoğu şeyi bilmediğini düşünüyorum. Behice Boran'ı anarken bile asıl görevimizin bilme hakkını kullanmak olduğunu düşünüyorum. Çünkü geçmiş bilmeden geleceğe yürümek, su alan bir sandalla denizlere açılmaya benzer...

(*) Suphi Karaman, 27 Mayıs Milli Birlik Komitesi Üyesi, Eski Doğal Senatör.

